

Asia: VM212:00/2018 VN/10384/2019

Lausuntopyyntö valtionavustushankkeessa (VM212:00/2018) toimivan järjestöjaoston väliraportista

1 Taustatiedot

Lausunnonantaja

Yhdistys

2 Järjestöjaoston alustavat ehdotukset ja selvityksen kohteet

1 Monivuotiset toiminta-avustukset (s. 14)

Fingo kannattaa esitystä.

Järjestöjaoston väliraportissa todetaan seuraavasti: ”Monivuotiset toiminta-avustukset tehostaisivat valtionavustusprosesseja ja parantaisivat yhdistysten talouden ja toiminnan ennakoitavuutta, jatkuvuutta ja strategisuutta[.]”

Fingo haluaa lausunnossaan kiinnittää huomion kokemukseen kehitysyhtesityösektorilta. Niin ohjelmatusien, hanketuen kuin viestintä- ja globaalikasvatustuen tukikautta on viime vuosina pidennetty. Ohjelmatusien kautta on pidennetty kolmesta vuodesta neljään vuoteen ja hanketuen rahoituskautta 1-2 vuodesta maksimissaan neljään vuoteen. Myös viestinnän ja globaalikasvatuksen osalta on siirrytty kaksivuotiseen tukeen.

Rahoituskauden pidentäminen on evaluaatioiden mukaan ollut pääsääntöisesti hyvä asia. Esimerkiksi ulkoministeriön vuonna 2020 teettämän viestintä- ja globaalikasvatustuen evaluaatiossa todetaan seuraavasti: ”Evaluaatio nosti selvästi esille sen, että kehitysviestintään tarvittaisiin joustavaa ja ketterää rahoitusta, jolla pystyttäisiin tarttumaan ajankohtaisiin kehityskysymyksiin, tavoittamaan laajoja uusia kohderyhmiä sekä haastamaan kehityspolitiikkaa. Siirtyminen kaksivuotiseen rahoitukseen on mahdollistanut erityisesti järjestöjen tekemälle globaalikasvatukselle

strategisempaa otetta työhön. Kaksivuotinen tuki mahdollistaa pitkäjänteisemmän työn sekä työn ja laadun kehittämisen. Rahoituskautta voitaisiin jopa pidentää nelivuotiseksi ohjelmatukijärjestöjen tapaan. Myös hankkeiden suurempi koko tekee työstä vaikuttavampaa ja sopii hyvin kasvatuksellisiin hankkeisiin.”

On kuitenkin huomioitava, että pienimuotoiseen, akuuttiin toimintaan monivuotisuus voi olla myös haaste, minkä myös samainen evaluaatio toteaa: ”Kaksivuotisiin hankkeisiin siirtyminen on tuonut kasvatukselliselle työlle pitkäjänteisyyttä, mutta kaksivuotisuus voi samalla estää ajankohtaisten pienempien viestintähankkeiden toteuttamisen, vaikka niille on selvästi tarvetta.” Näistä opeista lienee hyötyä myös muiden toimijoiden työtä ja rahoituskauden pituutta arvioitaessa.

2 Valtionavustushakujen koordinointi (s. 15)

Fingo kannattaa esitystä ja yhtyy Sosten lausuntoon kuormittavuustekijöistä.

Aikataulujen koordinointi ja yhteensovittaminen on ensisijaisen tärkeää. Hakuprosessit ovat usein raskaita ja niihin käytettävä työmäärä merkittävä. Jo työn suunnittelunkin vuoksi on äärimmäisen tärkeää, että avustusten haku- ja päätösajankohdat ovat tiedossa mahdollisimman varhain, eikä vuosittaista vaihtelua esiinny. Tämä tukee myös järjestöjen työn tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta. Valtionavustusten koordinoinnin osalta tulee huomioida myös muut kuin Veikkaustuottoihin perustuvat rahoituskanavat. Järjestöjen toiminta saattaa ylittää rahoitushakujen sektorirajoja, jolloin avustuksia saatetaan hakea (ja saada) usealta toimialalta. Tämän vuoksi valtionavustusten digitalisaatioprosessin yhteydessä esitelty portaali tulee ottaa käyttöön mahdollisimman pian ja valtionhallinnon toimijat ja avustukset saatava mukaan kattavasti.

3 Valtionavustusten digitaalinen haku ja raportointi (s. 15)

Fingo kannattaa esitystä.

Fingo katsoo, että digitaaliseen asiointiin siirtyminen on hyvä uudistus. Samalla on kuitenkin kiinnitettävä huomiota siihen, että tuki digitaaliseen hakuun siirtyessä on riittävä ja hakuprosessissa kiinnitetään huomiota saavutettavuuteen ja eri ihmisryhmien erityistarpeisiin – esimerkiksi ikääntyvät ja muuta kuin suomea ja ruotsia äidinkielenään puhuvat – jotta itse digitaalinen hakujärjestelmä ei tosiasiallisesti aiheuteta kynnystä hakemiselle.

On pidettävä huolta siitä, että digitaalisen hakuportaalin käyttö onnistuu myös heikommalla verkkoyhteydellä (esim. mobiiliyhteys) eikä aseta kansalaisia tässä suhteessa eriarvoiseen asemaan esimerkiksi alueellisesti. Erityistä huomiota on kiinnitettävä hakulomakkeen ohjeistukseen: laadukkaalla ohjeistuksella voidaan välttää väärinkäsityksiä ja toisaalta vähentää myöntävälle viranomaiselle ohjautuvien kysymysten määrää. Hakuchatti/neuvonta voisi olla hyvä tukitoimi.

4 Valtakunnallisten keskusjärjestöjen rooli valtionavustustoiminnassa (s. 16)

Fingo kannattaa esitystä.

Fingo pitää hyvänä esitystä selvityksestä keskusjärjestöjen roolista valtionavustustoiminnassa niin myöntöjen kuin siirtämisen osalta. Samalla Fingo huomauttaa, että asiaa voisi selvittää myös kattojärjestöjen osalta. Kansainvälisiä esimerkkejä tähän löytyy esimerkiksi Tanskasta. Samoin EU:n globaaliin kansalaiskasvatukseen rahoitusta myöntävä DEAR-ohjelma mahdollistaa avustusten edelleen jakamisen.

Fingo oli mukana vuosina 2017-2020 Euroopan unionin rahoittamassa Frame, Voice, Report! -hankkeessa, jossa kanavoitiin kansallisten kattojärjestöjen kautta EU-tukea pienille ja keskisuurille järjestöille järjestämällä kaksi avointa rahoitushakukierrosta. Suomen osalta tämä tarkoitti noin 850 000 euron kokonaisrahoitusta suomalaisjärjestöjen kehitysviestintä- ja globaalikasvatushankkeisiinsa. Rahoituskierrosten toteuttamiseksi laadittiin tarkat prosessikuvaukset ja päätöksentekomenettely, jotta rahoituspäätösten tekeminen ja kattojärjestörooli (ml. järjestöjen edunvalvonta) eivät joutuneet ristiriitaan. Hankkeessa Fingo tuki rahoitusta saaneiden järjestöjen osaamista ja vertaiskehittämistä, mikä koettiin erittäin toimivaksi malliksi pelkän rahoituksen saamisen lisänä. Ulkoisen evaluaation sekä oman kokemuksemme perusteella voimme todeta, että tällainen kattojärjestöjen käyttäminen rahoituksen kanavoijana voi oikein toteutettuna olla erittäin hyvä malli erityisesti pienille ja keskisuurille hankkeille, jotka hyötyvät osaamisen vahvistamisesta hankerahoituksen rinnalla. Jaamme mielellämme tarvittaessa tarkempaa tietoa hankkeesta ja kokemuksistamme.

5 Rahapeliteuttoja jakavien ministeriöiden toimintatapojen yhdenmukaistaminen (s. 17)

Fingo kannattaa esitystä.

Yleisesti toimintatapojen yhdenmukaistaminen on kannatettava asia hakijoiden yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta.

6 Valtionavustustoiminnan uusi toimintamalli (s. 18)

Fingo kannattaa esitystä.

7 Odottamattomien muutosten huomioon ottaminen (s. 18)

Fingo kannattaa esitystä. Myös koronapandemia on tuonut uudenlaista arvaamattomuutta järjestöjen toimintaympäristöön, ja on todennäköistä, että vastaavia nopeita toimintaympäristön muutoksia tulee myös jatkossa mm. Ilmastonmuutoksen edetessä. Näiden osalta on hyvä olla joustavuutta.

8 Toiminnassa tapahtuvien olennaisten ja/tai odottamattomien muutosten ilmoittaminen (s. 19)

Fingo kannattaa esitystä.

9 Yhdistysten talouden ja toiminnan raportointi (s. 19)

Esitys yhdistysten valtionavustuksella rahoitettavan toiminnan ja talouden raportointia yhdenmukaistamisesta ottamalla käyttöön yhtenäiset asiakirjat on lähtökohtaisesti hyvä. Raportoinnissa olisi kuitenkin hyvä ottaa huomioon ja mahdollisesti hyödyntää järjestöjen olemassa

olevia raportointikäytäntöjä esimerkiksi toimintakertomuksen osalta. Tavoitteena tulee olla keventää ja virtaviivaistaa raportointia, eikä tuoda lisää taakkaa erillisillä raportointikaavakkeilla.

Tuloksellisuus ja vaikuttavuus ovat tärkeitä asioita arvioida, mutta myös haastavia mitattavia. Mekaaniset, määrälliset mittarit ovat yksinkertaisia, mutteivat useinkaan kerro toiminnan todellisista tuloksista ja muutoksista ihmisten elämään tai asenteisiin. Yhteiskunnallisen muutoksen tekeminen on hidasta, eikä sen mittaaminen ole useinkaan mahdollista muutaman vuoden aikajänteellä. Laajempia vaikutuksia olisi hyvä tarkastella laajemmin kuin vain yhden järjestön saaman avustuksen näkökulmasta esimerkiksi teettämällä yhteisarviointeja.

Järjestöjen työn tulosten yhteydessä kannattaisi tarkastella YK:n Agenda 2030 -työssä asetettuja niin sanottuja kestävän kehityksen tavoitetta. Suomalaisen järjestökentän moninainen työ kohdistuu lähes kaikkien seitsemäntoista tavoitteen toteuttamiseen paitsi Suomessa myös eri puolilla maailmaa. Kestävän kehityksen tavoitteiden integrointi valtionavustusten digitalisaatiohankkeen tuottamiin järjestelmiin toisi kiinnostavan ja kokonaisvaltaisen viitekehyksen kuvata suomalaisten järjestöjen työn tuloksia ja vaikuttavuutta kokonaisuudessaan. Tämä palvelisi myös valtionhallinnon itsensä YK-tasolla tekemää kansallisen toimeenpanon arviointia ja raportointia.

Kestävän kehityksen tavoitteiden ja niihin liittyvien indikaattorien liittäminen osaksi valtionavustusjärjestelmää toisi järjestöjen työn tulokset ja vaikuttavuuden aivan uudella tavalla näkyviin hyvin moninaisille käyttäjäkunnille, ja palvelisi myös päättäjien ja kansalaisten tiedonsaantia järjestöjen työn tuloksista.

10 Yhdistysten osallisuus ja vaikuttaminen (s. 20)

Fingo kannattaa esitystä.

Suomalaisen kansalaisyhteiskunnan elinvoimaisuuden ja toiminnan laajuuden tukijalkana on perinteisesti ollut sen saama julkinen rahoitus. Viime vuosina siihen on liittynyt yhä kasvavassa määrin myös ajatus rahoitukseen liittyvästä ohjausvaikutuksesta. Lähtökohtaisesti kansalaisyhteiskunnan toiminnan autonomisuus on sen ydinarvo ja uskottavan toiminnan edellytys. Jos paine rahoituksen strategisemmalle ohjaukselle yhä kasvaa, sitä tulisi tasapainottaa avoimella, dialogisella keskustelulla valtionavustuksen myöntäjän, kansalaisyhteiskunnan ja muiden sidosryhmien, kuten tutkijoiden, välillä. Järjestökenttä toimii yhteiskunnassa innovaattorina ja uusien avauksien tekijänä. Ennakointi ja tulevaisuuksien kartoittaminen on järjestökentällä koko ajan vahvistuva trendi, josta on mahdollista ammentaa laaja-alaisesti ajatuksia siihen, minkälaista toimintaa yhteisten ongelmien ratkaiseminen edellyttäisi.

Lähtökohtana pidettävä edelleen sitä, että valtioapupolitiikalla vahvistetaan kansalaisyhteiskunnan omaa ääntä ja toimintavalmiutta, eikä järjestökenttää nähdä vain hallitusohjelman painopisteiden tai politiikkalinjausten toteuttajina

11 Valtionavustushakemusten ja -selvitysten käsittely tiimeissä (s. 21)

Fingo kannattaa esitystä.

Tiimityöllä voidaan edistää järjestöjen yhdenvertaista kohtelua ja sitä, että päätökset ovat linjassa keskenään. Yhteiskäsittely tuo parhaimmillaan monipuolisia näkökulmia, osaamisen jakamista ja linjakkuutta päätöksentekoon.

12 Yleisavustusten ja erityisavustusten arviointikriteerit (s. 21)

Arviointikriteerit vaikuttavat lähtökohtaisesti perustelluilta. Taloudellisen tarkoituksenmukaisuuden osalta on kuitenkin pidettävä mielessä järjestöjen erilaiset mahdollisuudet ja resurssit tehdä varainhankintaa. Mahdollisuuksiin vaikuttaa esimerkiksi järjestön työn pääasiallisen teeman soveltuvuus varainkeruuseen.

13 Yhteiset vastuullisuuskriteerit (s. 22)

Fingo kannattaa esitystä.

Julkisten varojen käytölle on hyvä olla olemassa eettiset linjaukset, jotka järjestön tulee ehdottomasti täyttää. Näihin voitaisiin lukea esimerkiksi yhdenvertainen kohtelu, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, ilmastokestävyys ja hyvä hallinto.

14 Varainhankinta ja rahoituslähteiden yhteensovittaminen (s. 22)

Fingo kannattaa esitystä seuraavin huomioin:

1. On tärkeää, että yhdistyksen tulot eivät vähentäisi yleisavustusta tai kohdennettua yleisavustusta vaan tulot otettaisiin pääsääntöisesti positiivisesti huomioon harkittaessa ja myönnettäessä avustusta, jos järjestön toiminta on ollut tuloksellista.

2. Varainhankinnan ja mahdollisen omarahoitusosuuden yhteydessä tulee huomioida myös järjestöissä tehtävän vapaaehtoistyö. Esimerkiksi Fingon jäsenjärjestöissä tehtiin vapaaehtoistyötä vuonna 2016 arvioilta 460 000 tunnin edestä. Se on valtava määrä ihmisiä, jotka antava panoksensa globaalisti kestäväen kehityksen edistämiseen. Jos työmäärä suhteutetaan esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan järjestöjen henkilövuoden määritelmään, se tarkoittaa yli 250 henkilötyövuotta. On selvää, että kyseessä on merkittävä kontribuutio.

3. Järjestöjä kannustetaan enenevässä määrin varainhankintaan. Se kuitenkin vaatii aikaa ja resursseja, joita järjestöillä ei välttämättä ole. Varainhankinta on aina myös taloudellinen riski. Toisaalta julkista avustusta ei voi käyttää varainhankinnan kehittämiseen. On myös huomioitava, että koronan kaltaiset pandemiat, joiden voidaan olettaa toistuvan myös tulevaisuudessa, ovat yksityisen varainhankinnan ja yritysyhteistyön kannalta erityisen haavoittuvia.

15 Taloustarkastajan tehtävä (s. 23)

-

3 Järjestöjaoston väliraportti ja valtionavustustoiminta

Järjestöjaoston väliraporttia koskevat yleiset huomiot

-

Valtionavustustoimintaa koskevat yleiset huomiot

-

Valtionavustuskäytäntöjen yhdenmukaistamista koskevat ehdotukset järjestöjaostolle valmistelun jatkamiseksi

-

Hannula Outi
Fingo ry

Savola Pauliina
Fingo ry